

1. Substitution Reactions

➤ Kinetic Chelate Effect

- Chelate compounds เกิดจาก polydentate ligands → stable กว่า complex ที่เกิดจาก monodentate ligand → rate of substitution ใน chelate compounds จะเกิดได้ช้ากว่า เนื่องจาก

1) ต้องใช้พลังงานเพิ่มขึ้นเพื่อทำให้ polydentate ligand หลุดออกไปอย่างสมบูรณ์

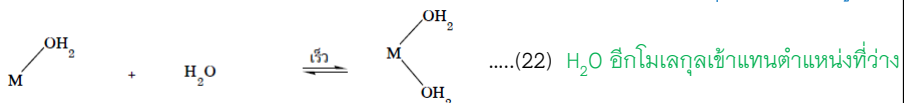
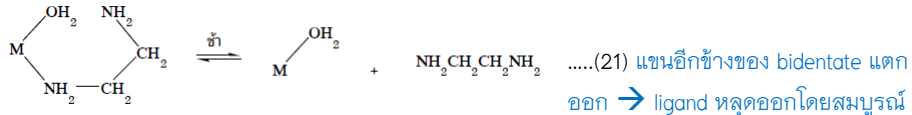
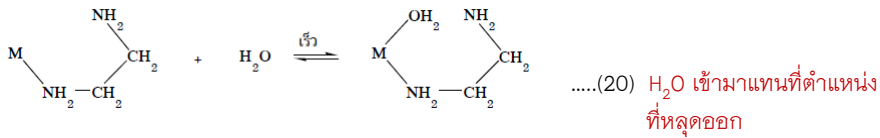
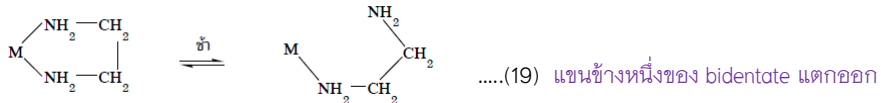
2) โอกาสของการหมุนหรือพลิกกลับของหมู่ที่จะแตกตัวออกจากอะตอมกลาง

- ตัวอย่างปฏิกิริยาการแทนที่ของสาร chelate ที่มี bidentate ligand → การแตกตัวจะเกิด 2 ขั้นตอน ดังสมการ

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

-49-

1. Substitution Reactions

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

-50-

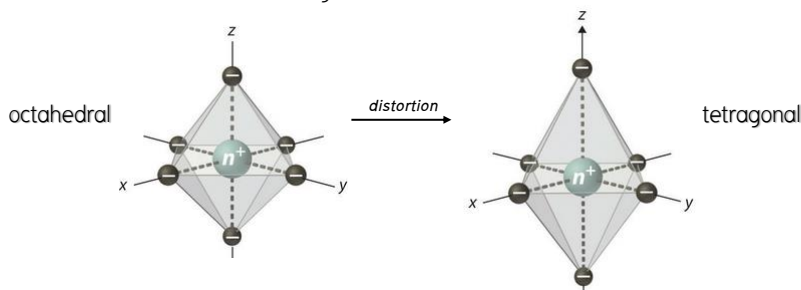
1. Substitution Reactions

- การแตกตัวตำแหน่งที่ 1 ในสมการ (19) คาดว่าจะเกิดได้ช้ากว่าการแตกตัวของ NH_3 เพราะว่า NH_2 ใน ligand en ($\text{NH}_2\text{CH}_2\text{CH}_2\text{NH}_2$) จะต้องงอและหมุนออกไปจากอะตอมกลาง เพื่อให้ H_2O เข้ามาแทนที่ได้
- การแตกตัวตำแหน่งที่ 2 ตามสมการ (21) จะเกิดได้ช้าเช่นกัน เนื่องจากการแตกตัวของ ligand en ที่อยู่ไม่ห่างจากอะตอมกลางนักก็มีโอกาสกลับไปสร้างพันธะกับอะตอมกลางได้อีก
- ส่วนปฏิกิริยาที่น้ำเข้าสร้างพันธะกับอะตอมกลางเกิดได้รวดเร็วทั้งในสมการที่ (20) และ (22)

1. Substitution Reactions

□ ปฏิกิริยาการแทนที่ของสารประกอบเชิงซ้อนระนาบจัตุรัส (Substitution reaction of square planar complex)

- square planar complex ส่วนมากเกิดจากไอออนโลหะพวก d^4 , d^8 , d^9
- ไอออนโลหะพวก d^4 และ d^9 มักเกิด weak bond ในแนวแกน z → โครงสร้างแบบ octahedral บิดเบี้ยวไปเป็น tetragonal และมีการศึกษากันมาก

1. Substitution Reactions

- ดังนั้นการศึกษาปฏิกิริยาการแทนที่ของ square planar complex จึงสนใจเฉพาะอะตอมกลางที่มีการจัดเรียง e⁻ เป็น d⁸ ได้แก่ Rh⁺, Ir⁺, Ni²⁺, Pt²⁺ และ Au³⁺

แต่นิยมศึกษาปฏิกิริยาการแทนที่ใน Pt²⁺ มากที่สุด เนื่องจาก

- Pt²⁺ มีเลขออกซิเดชันที่เสถียรมาก มีความเร็วของปฏิกิริยาปานกลาง

- complex ของ Pt²⁺ เมื่อมี C.N. = 4 จะมีโครงสร้างเป็น square planar เสมอ

- ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากปฏิกิริยาการแทนที่ของ Pt²⁺ จะมีโครงสร้างเหมือน Pt²⁺ ที่เป็นสารตั้งต้น → retention of configuration

- rate of substitution มีค่าสูงและแตกต่างกันตามชนิดของ ligand ที่เข้ามาแทนที่และ leaving ligand

1) Kinetic and Stereochemistry of square-planar substitution

- ปฏิกิริยาการแทนที่ใน square planar complex อาจเขียนเป็นสูตรทั่วไปได้ดังนี้

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

-53-

1. Substitution Reactions

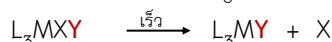
หา rate ของปฏิกิริยาได้ดังนี้

$$\text{rate} = -\frac{d[L_3MX]}{dt} = k_1[L_3MX] + k_2[L_3MX][Y]$$

- จากกฎอัตราข้างต้น ประกอบไปด้วย 2 เทอมบวกกัน → ตัวทำละลายเข้ามามีส่วนร่วมในกลไกการเกิดปฏิกิริยา

- substitution จะเกิดได้ 2 pathways คู่ขนานกันและผ่านกลไกการรวมตัว ดังนี้

(a) *k*₂ pathway: เกิดผ่าน associative mechanism คือ

$$\text{rate} = k_2[L_3MX][Y]$$

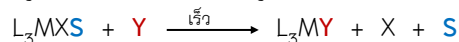
เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

-54-

1. Substitution Reactions

(b) k_1 pathway: โมเลกุล solvent (s) เข้ามาเกิด association กับ complex เริ่มต้น

rate ขึ้นกับขั้นตอนแรกและเป็น 1st order (ขึ้นกับ $[L_3MX]$ อย่างเดียว เนื่องจาก $[S]$ มากจนถือเป็นค่าคงที่) $\rightarrow$ rate = $k_1[L_3MX]$

2) Experimental evidence in square-planar substitution

➤ การรวมตัว (Association)

- เป็นที่เชื่อว่า square-planar substitution จะเกิดผ่านกลไกการรวมตัว ซึ่งเกิดได้ 2 แบบ ดังนี้

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

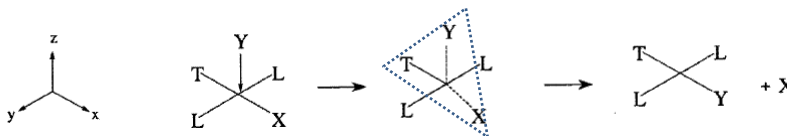
-55-

1. Substitution Reactions

(1) ligand Y เข้าแทนที่โดยตรงในสารเชิงซ้อน $[PtL_2LX]$

ลักษณะสำคัญ - ligand Y เข้าในแนวแกน Z

- เกิด tbp intermediate (C.N. = 5) $\rightarrow$ T, X, Y อยู่ในแนวสามเหลี่ยม
- เมื่อ X หลุดไป $\rightarrow$ Y จะบิดไปอยู่ในแนว square planar $\rightarrow$ product

(2) โมเลกุลตัวทำละลาย (s) เข้าแทนที่ในสารเชิงซ้อน $[PtL_2LX]$ ก่อน ligand Y

ลักษณะสำคัญ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก:

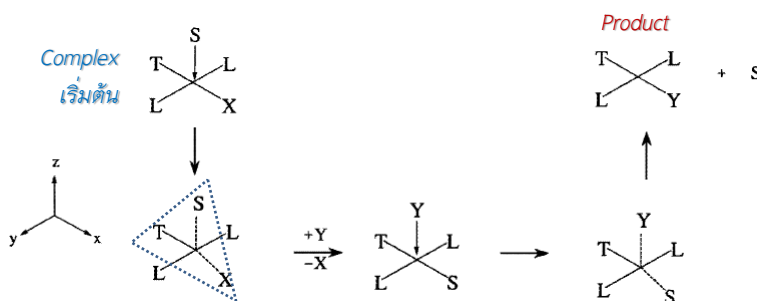
- polar solvent เช่น CH_3OH เข้าเกิดพันธะในแนวแกน Z
- เกิด tbp intermediate (C.N. = 5) $\rightarrow$ T, X, S อยู่ในแนวสามเหลี่ยม

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

-56-

1. Substitution Reactions

- เมื่อ X หลุดไป $\rightarrow$ S จะบิดไปอยู่ในแนว square planar
- ligand Y เข้าในแนวแกน Z
- โมเลกุล S สลายพันธะออก $\rightarrow$ Y เข้าแทนที่ $\rightarrow$ product

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

-57-

1. Substitution Reactions

- พบว่าในการทดลองสามารถแยก intermediate C.N. = 5 (tbp) ที่เสถียรออกมาได้ ตัวอย่างเช่น $[\text{Ni}(\text{CN})_5]^{3-}$, $[\text{Pt}(\text{SnCl}_3)_5]^{3-}$

➤ Rate of substitution

rate จะช้าหรือเร็วขึ้นกับ factor สำคัญ 2 ชนิด ดังนี้

• ธรรมชาติของ ligand ที่เข้าแทนที่ (Y)

- Pt^{2+} จัดเป็น soft Lewis acid $\rightarrow$ ถ้า ligand ที่เข้ามาเป็น soft Lewis base $\rightarrow$ rate สูง

- ตัวอย่างการศึกษา rate of nucleophilic substitution ใน square planar complex เช่น

$$\text{Rate of reaction} = k_1 [\text{PtL}_2\text{Cl}_2] + k_2 [\text{PtL}_2\text{Cl}_2] [\text{Y}]$$

ทำการทดลองในตัวทำละลายคือ CH_3OH ที่ 30°C พบว่าเมื่อเปลี่ยน ligand Y เป็นชนิดต่างๆ สามารถเรียงลำดับ rate ตามชนิดของ ligand Y ได้ดังนี้

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

-58-

1. Substitution Reactions

- rate เมื่อ ligand Y เป็น $PR_3 > CN^- > SCN^- > I^- > Br^- > NO_3^- > NO_2^- > py > NH_3 \sim Cl^- > CH_3OH$

- เนื่องจากมี 2 pathways $\rightarrow$ การแข่งขันระหว่าง ligand Y กับ โมเลกุลตัวทำละลาย S (ในที่นี้คือ CH_3OH) ในการเข้ามาเกิดพันธะโดยตรงกับอะตอมกลางใน complex $\rightarrow$ อัตราส่วนระหว่าง $k_2 [Y]$ กับ $k_1 [CH_3OH]$ จะนำมาใช้บอก rate of nucleophilic substitution ดังนี้

$$\eta_{Pt} = \log [k_2 (Y) / k_1 (CH_3OH)]$$

เมื่อ η_{Pt} คือ reactivity constant for the entering ligand

ตัวอย่างผลการทดลองสำหรับ complex ของ $[Pt(py)P(CH_2CH_3)_3]^{2+}$ ในระบบตัวทำละลายชนิดเดียว แต่เปลี่ยนชนิดของ entering ligand (Y) เป็นดังตาราง 4

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

-59-

1. Substitution Reactions

ตาราง 4 ค่า η_{Pt} ของ entering ligands ต่างๆ สำหรับ substitution ใน $[Pt(py)P(CH_2CH_3)_3]^{2+}$

Ligand Y	η_{Pt}
PPh_3	8.93
SCN^-	5.75
I^-	5.46
Br^-	4.18
N_3^-	3.58
NO_2^-	3.22
NH_3	3.07
Cl^-	3.04

(ที่มา : Miessler & Tarr, 2004 : 436)

ถ้า η_{Pt} มีค่ามาก $\rightarrow$ rate การแทนที่เร็ว

η_{Pt} มีค่าน้อย $\rightarrow$ rate การแทนที่ช้า

** จะเห็นว่าข้อมูลสอดคล้องกับลำดับของ rate ในหน้า 59

** นอกจากนี้ เมื่อเปลี่ยนอะตอมกลางใน complex พบว่ามีผลให้ rate แตกต่างกันเช่นกัน แต่การเตรียม square planar complex อื่นที่ไม่ใช่ Pt(II) ทำได้ค่อนข้างยาก $\rightarrow$ ข้อมูลยังน้อย

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

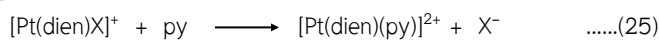
-60-

1. Substitution Reactions

• ธรรมชาติของ ligand ที่หลุดออก (X)

- ชนิดของ leaving ligand มีผลต่อ rate เช่นเดียวกัน
- จากลำดับของ entering ligand ในหน้า 59 ถ้ากลับทิศทางจากกล่าวได้ว่าเป็นความสามารถในการสลายพันธะและหลุดออกจากอะตอมกลางของ ligand นั้น (เช่น Cl^- เป็น entering ligand ที่ไม่ดี $\rightarrow$ เป็น leaving group ที่ดี)
- Cl^- , NH_3 , NO_3^- เป็น hard ligand $\rightarrow$ สลายพันธะจากอะตอมกลางได้เร็ว
- ส่วน CN^- , NO_2^- เป็น soft ligand $\rightarrow$ เกิด π -bond กับ อะตอมกลางได้อย่างแข็งแรง $\rightarrow$ สลายยาก

ตัวอย่างดูได้จากการทดลองดังนี้

$$\text{rate} = k_1 [\text{Pt}(\text{dien})\text{X}]^+ + k_2 ([\text{Pt}(\text{dien})\text{X}]^+) [\text{py}]$$

rate กรณี $\text{X} = \text{H}_2\text{O}$ จะเร็วกว่าประมาณ 10^5 เท่าเมื่อเทียบกับ CN^- หรือ NO_2^-

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

-61-

1. Substitution Reactions

ตาราง 5 เปรียบเทียบ rate constant (k_2) สำหรับ leaving groups ต่างๆ

X^-	$k_2 (\text{M}^{-1} \text{s}^{-1})$
NO_3^-	very fast
Cl^-	5.3×10^{-3}
Br^-	3.5×10^{-3}
I^-	1.5×10^{-3}
N_3^-	1.3×10^{-4}
SCN^-	4.8×10^{-5}
NO_2^-	3.8×10^{-6}
CN^-	2.8×10^{-6}

(ที่มา : Miessler & Tarr, 2004 : 437)

ligand-to-metal bonding $\rightarrow$ weak π -bond $\rightarrow$ good leaving group

$\uparrow$
rate of substitution

metal-to-ligand bonding $\rightarrow$ strong π -bond $\rightarrow$ bad leaving group

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

-62-

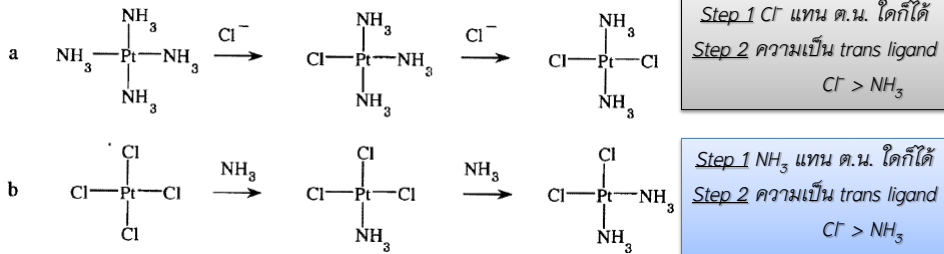
1. Substitution Reactions

➤ ผลของ trans ligand

- สำหรับ square-planar Pt(II) complexes เมื่อกำหนด X เป็น leaving group → ligand ที่เหลืออีก 3 พันธะจะมีทั้งตำแหน่งที่อยู่ cis และ trans กับ leaving group นั้น

- ชนิดของ trans ligand จะมีผลต่อความยาก-ง่ายในการสลายตัวและหลุดออกของ ligand ที่อยู่ตรงข้ามกับมัน → เกิด isomers ของ complex ที่เป็น product ของ rxn

ตัวอย่าง เช่น

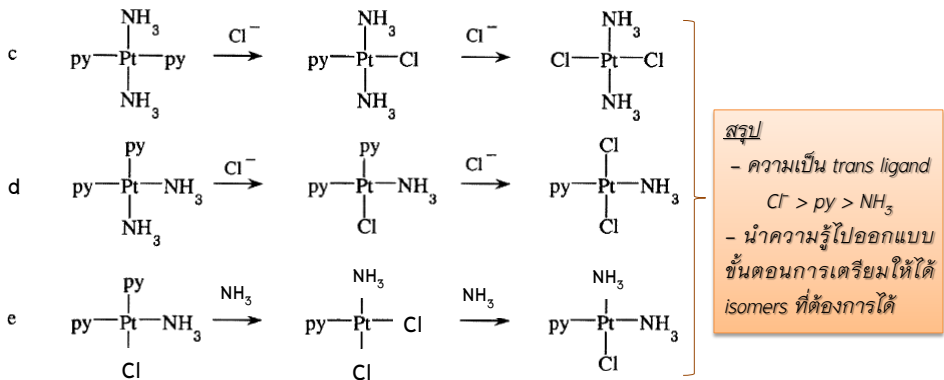

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

-63-

1. Substitution Reactions

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

-64-

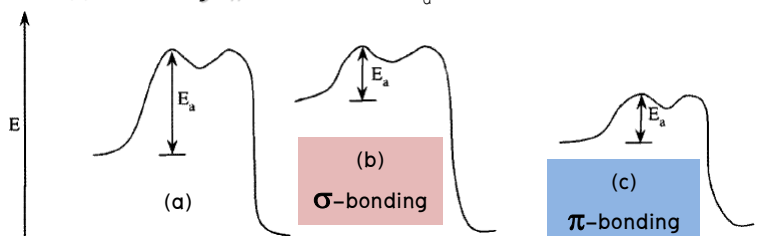
1. Substitution Reactions

จากการทดลองเตรียม complex ชนิดต่างๆ สามารถจัดลำดับอิทธิพลของ trans ligands ได้ตามลำดับดังนี้

Trans effect: $\text{CN}^- \sim \text{CO} \sim \text{C}_2\text{H}_4 > \text{PH}_3 > \text{NO}_2^- > \text{I}^- > \text{Br}^- > \text{Cl}^- > \text{NH}_3 \sim \text{py} > \text{OH}^- > \text{H}_2\text{O}$

- **Trans effect เกิดขึ้นได้เพราะเหตุใด**

(1) **σ -bonding effect** พิจารณาค่า E_0 ของการเกิด intermediate C.N. = 5

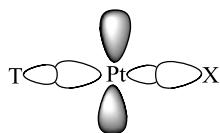

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

-65-

1. Substitution Reactions

(1) **σ -bonding effect**

X = leaving ligand

T = ligand ที่อยู่ตำแหน่ง trans กับ X

พบว่า เนื่องจาก Pt^{2+} จะใช้ p_x และ $d_{x^2-y^2}$ ในการเกิด σ -bond

- เมื่อ ligand T เกิด σ -bond อย่างแข็งแรงกับ Pt^{2+} → พันธะของ Pt-X อ่อนลง (orbitals ซ้อนเหลื่อมกันได้น้อย) → E_0 (รูป b) ต่ำลงเมื่อเทียบ E_0 (รูป a)

ดังนั้นเมื่อพิจารณาเฉพาะ σ -bond effect ลำดับความสามารถในการเป็น trans ligand คือ

$\text{H}^- > \text{PR}_3 > \text{SCN}^- > \text{I}^- \sim \text{CH}_3^- \sim \text{CO} \sim \text{CN}^- > \text{Br}^- > \text{Cl}^- > \text{NH}_3 > \text{OH}^-$

** ยังไม่ได้คิดถึงผลของ π -bonding effect → CO, CN⁻ จัดว่ามีควมแรงปานกลาง

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

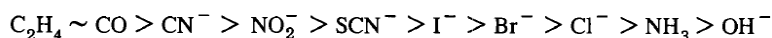
-66-

1. Substitution Reactions

(2) π -bonding effect

- ถ้า T เป็น π -donor ligand $\rightarrow$ Pt^{2+} จะใช้ d_{xz} และ d_{yz} ในการเกิด π -bond อย่างแข็งแรงกับ ligand T $\rightarrow$ ligand X จึงสลายออกจาก complex ง่าย $\rightarrow$ rate เร็ว

เมื่อพิจารณาเฉพาะ π -donor ลำดับความสามารถในการเป็น trans ligand คือ

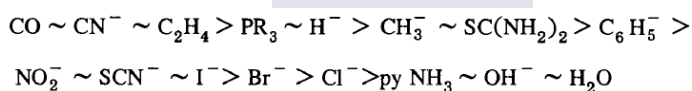
- ถ้า T เป็น π -acceptor ligand $\rightarrow$ e^- จะเคลื่อนย้ายจาก Pt^{2+} มายัง ligand orbitals $\rightarrow$ เกิด π -back bonding อย่างแข็งแรงกับ Pt^2 และแข็งแรงกว่า σ -bonding $\rightarrow$ E_o (รูป c) ต่ำลงเมื่อเทียบกับ E_o (รูป a และ b)

1. Substitution Reactions

เมื่อพิจารณาและนำข้อมูลมารวมกัน นำมาจัดลำดับความเป็น trans ligand ได้ดังนี้

π -acceptor ligands

strong σ -bonding ligands

π -donor, weak σ -bonding ligands

2. Oxidation-reduction Reactions

- ปฏิกิริยา redox ในสารประกอบเชิงซ้อน ยังคงเกี่ยวข้องกับการถ่ายโอน e^- ระหว่างผู้ให้ (reducer) และผู้รับ (oxidizer)

- e^- transfer เกิดขึ้นระหว่าง 2 complexes ซึ่งแบ่งออกตามกลไกการเกิดปฏิกิริยาได้ดังนี้

2. Oxidation–reduction Reactions

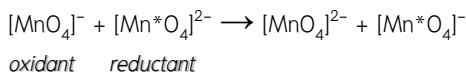
(1) **inner-sphere reaction** → 2 complexes เกิดการถ่ายโอน e^- ระหว่างกันผ่าน ligand ที่ทำหน้าที่เป็น bridging ligand

(2) **outer-sphere reaction** → 2 complexes เข้าใกล้กันแล้วเกิดการถ่ายโอน e^- โดยไม่มี bridging ligand

Rate of e^- transfer สามารถศึกษาได้หลายวิธี และพบว่าขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ธรรมชาติของ ligand, ระดับพลังงานของ 2 reactants ที่เหมาะสมกัน, solvation ของ 2 reactants เป็นต้น

2.1) Inner- and outer-sphere reactions

– ถ้า ligands ของทั้ง 2 reactants ยึดกันอย่างแข็งแรง และ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใน coordination sphere ระหว่างเกิด e^- transfer → ปฏิกิริยาจะเกิดผ่าน **outer-sphere mechanism** ตัวอย่างเช่น

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดดา กันหาดี

-69-

2. Oxidation–reduction Reactions

ตาราง 6 ตัวอย่าง outer-sphere e^- transfer reactions และค่า rate constants

oxidant	Reductants	
	$[\text{Cr}(\text{bipy})_3]^{2+}$	$[\text{Ru}(\text{NH}_3)_6]^{2+}$
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_5(\text{NH}_3)]^{3+}$	6.9×10^2	1.1×10^{-2}
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_5(\text{F})]^{2+}$	1.8×10^3	
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_5(\text{OH})]^{2+}$	3×10^4	4×10^{-2}
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_5(\text{NO}_3)]^{2+}$		3.4×10^1
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_5(\text{H}_2\text{O})]^{3+}$	5×10^4	3.0
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_5(\text{Cl})]^{2+}$	8×10^5	2.6×10^2
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_5(\text{Br})]^{2+}$	5×10^6	1.6×10^3
$[\text{Co}(\text{NH}_3)_5(\text{I})]^{2+}$		6.7×10^3

– rate จะขึ้นอยู่กับความสามารถของ e^- ที่จะเอาชนะ potential barriers แล้วเคลื่อนย้ายจาก reductant ไปยัง oxidant ได้

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดดา กันหาดี

-70-

2. Oxidation–reduction Reactions

- complexes ที่มี π -donor หรือ π -acceptor ligands จะเกิด e^- transfer ได้ดี
- $\text{NH}_3 \rightarrow \sigma$ -donor ligand จะให้ rate ของ e^- transfer ต่ำกว่า
- ใน outer-sphere reaction $\rightarrow$ ligand ใน coordination sphere ไม่เปลี่ยนแปลง
แต่ความยาวพันธะจะมีการเปลี่ยนแปลง

- complex ที่อะตอมกลางมีเลขออกซิเดชันสูงกว่า $\rightarrow$ ความยาวพันธะสั้นกว่า
- ความยาวพันธะจะเปลี่ยนแปลงมาก ถ้า e^- ที่ transfer มาจาก e_u orbital
ตัวอย่างเช่น

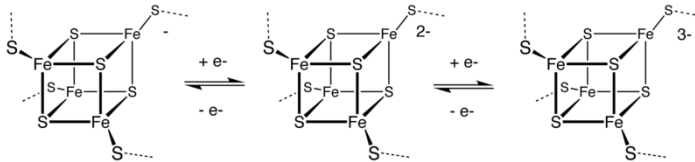
การจ่าย e^- ใน e_g ซึ่งเป็น anti-bonding orbital ออกไป จะทำให้ complex ที่เกิดขึ้นเสถียร $\rightarrow$ ความยาวพันธะสั้นลง

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

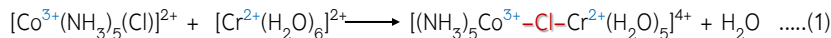
-71-

2. Oxidation–reduction Reactions

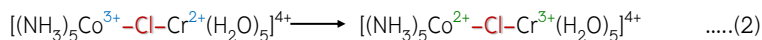
- ตัวอย่างของ e^- transfer ใน biomolecules ได้แก่ iron–sulfur proteins

- สำหรับ inner-sphere reactions, ligand หนึ่งจะทำหน้าที่เป็น bridging ligand เพื่อให้เกิด e^- transfer ระหว่าง 2 reactants $\rightarrow$ กลไกมี 3 ขั้นตอน ดังตัวอย่างนี้

H_2O ใน Cr^{2+} cpx หลุดออกและแทนที่ด้วย Cl^- ใน Co^{3+} cpx เพื่อเป็น bridging ligand

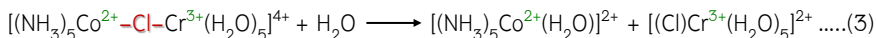

e^- transfer ระหว่าง Co^{3+} และ Cr^{2+} ผ่าน Cl^- bridging ligand

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

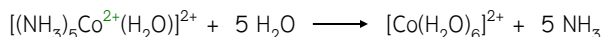
-72-

2. Oxidation–reduction Reactions

เกิดการแตกพันธะและแยกออกจากกันของ products

- นอกจากนี้ พบว่าจะเกิดปฏิกิริยาตามมาเนื่องจากธรรมชาติของ Co(II) ที่เป็น labile complex ดังสมการ

- จาก step ที่ 3 ข้างต้น, การแตกของ Cl^- bridging ligand ไปอยู่กับ Cr^{3+} สามารถพิสูจน์และศึกษาได้เนื่องจาก Cr(III) cpx เป็นพวก inert (อาจใช้ radioactive ^{51}Cr แล้วติดตามปฏิกิริยา)

- มีการศึกษากับ inner-sphere mechanism เพื่อหาว่า ligand ใดเป็น bridging ligand ที่ดีที่สุด

- พบว่า overall rate of reaction ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับ **2 step แรก (substitution และ e^- transfer)**

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

-73-

2. Oxidation–reduction Reactions

- พิจารณา inner-sphere reaction ระหว่าง isonicotinamide complexes ชนิดต่างๆ กับ $[\text{Cr}(\text{H}_2\text{O})_6]^{2+} \rightarrow$ rate constants แสดงดังตาราง 7

ตาราง 7 rate constants ของปฏิกิริยา redox ระหว่าง isonicotinamide complexes (oxidants) ชนิดต่างๆ กับ $[\text{Cr}(\text{H}_2\text{O})_6]^{2+}$ (reductant)

oxidant	k_2 ($\text{M}^{-1} \text{s}^{-1}$)	} rate ใกล้เคียงกัน (e^- transfer มายัง e_g orbital)
$[(\text{NH}_2\text{CO-C}_5\text{H}_4\text{N})\text{Cr}(\text{H}_2\text{O})_5]^{3+}$	1.8	
$[(\text{NH}_2\text{CO-C}_5\text{H}_4\text{N})\text{Co}(\text{NH}_3)_5]^{3+}$	17.6	
$[(\text{NH}_2\text{CO-C}_5\text{H}_4\text{N})\text{Ru}(\text{NH}_3)_5]^{3+}$	5×10^5	

- จากตาราง จะเกิด e^- transfer จาก $[\text{Cr}(\text{H}_2\text{O})_6]^{2+}$ (reductant) ไปยัง oxidants โดยผ่าน bridging ligand (isonicotinamide, $\text{NH}_2\text{CO-C}_5\text{H}_4\text{N}$)

- rate ที่สูงมากเมื่อใช้ oxidant เป็น Ru(III) complex เนื่องจาก low-spin Ru(III)

t_{2g}^5 มีที่ว่างรับ e^- ที่ transfer มาจาก Cr(III) complex $\rightarrow$ เสถียร

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2
อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันหาดี

-74-

3. Reactions of coordinated ligands

- ปฏิกิริยาของ coordination compounds ส่วนใหญ่จะเป็น substitution ถัดมาคือ oxidation-reduction

- สำหรับปฏิกิริยาที่เกิดบริเวณ ligands จะพบได้น้อย มักพบใน biomolecules โดยอยู่ในรูปสาร organometallics และต้องใช้ความรู้ทาง biochemistry มาอธิบาย → ในบทรนี้จะกล่าวถึงเพียงเล็กน้อย

- พบว่าเมื่อสารชีวโมเลกุลทำหน้าที่เป็น ligand (เข้า coordinate กับ metal เกิดเป็น complex) → ligand จะมีสมบัติเปลี่ยนไปโดยอาจทำให้ complex เกิดปฏิกิริยาได้ดีขึ้น (labile) หรือบางครั้งทำให้ปฏิกิริยาไม่เกิดขึ้นอีกต่อไป

ตัวอย่างของ reactions ของ coordinated ligands เช่น

1) Hydrolysis of ester, amides, and peptides

- ในสิ่งมีชีวิต amino acid esters, amides, และ peptides สามารถเกิด hydrolysis ได้ในสภาวะเบส

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

-75-

3. Reactions of coordinated ligands

- พบว่าเมื่อสารเหล่านี้เกิด complex กับ metal ions ต่างๆ เช่น Cu(II), Co(II), Ni(II), Mn(II), Ca(II), Mg(II) → labile complexes → จะเกิด hydrolysis ได้เร็วขึ้นมาก

2) Template reactions

- การเกิด complex formation แล้วทำให้การจัดเรียง ligands มี geometry ที่เหมาะสมในการเกิดปฏิกิริยาที่ต้องการ → rate เร็วขึ้น หรือได้โครงสร้าง product ที่ต้องการ (เมื่อเปรียบเทียบกับตอนไม่มี metal ions)

เนื้อหาบรรยาย รายวิชา คม 333 เคมีอนินทรีย์ 2

อาจารย์ ดร. เพชรลดา กันทาดี

-76-